

УГРІМОВА І.В., кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та оподаткування,
Національний технічний університет «ХПІ» (м. Харків, Україна)

СТАРИНЕЦЬ О. Г., доктор економічних наук,
доцент кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ НА ПРИКЛАДІ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Угрімова І.В., Старинець О. Г. Антикризове управління підприємствами агропродовольчої сфери на прикладі м'ясопереробних підприємств.

Вступ. В статті розглядається стан агропромислової сфери в часті м'ясопереробної промисловості. В результаті дослідження діяльності м'ясопереробних підприємств виявлено проблему і відкрито питання розбалансованості взаємовідносин між виробниками та переробниками м'ясної сировини. Значний відбиток на незадовільній структурі ринку м'яса має недостатня кількість вирощування ВРХ (корів). Потреба в антикризових заходах змусила державні органи розробити план, який є недостатнім для повної ліквідації проблеми та стимулювання приватних господарств для більшого виробництва ВРХ.

Метою даної статті є дослідження стану та розвитку в сфері м'ясопереробної промисловості України за період 1990–2018 рр. та визначення можливих тенденцій при умові застосування превентивних антикризових заходів.

Методологія дослідження. Використання методів статистичного узагальнення, порівняння, аналізу структури та динаміки.

Результати. Надано аналіз структури ринку виробництва м'яса в Україні. Визначено залежність м'ясопереробної галузі України від імпортової сировини. Розглянуто причини сировинного дефіциту для м'ясопереробної галузі України. Здійснено аналіз тенденцій виробництва м'яса в державі. Визначено ключові проблеми розвитку ринку виробництва м'яса. Розглянуто динаміку експорту та імпорту м'яса та м'ясних продуктів. Надано динаміку поголів'я худоби в Україні з 1990 по 2018 рік за структурою. Проведено аналіз динаміки кількості поголів'я тваринництва за типами господарств. Визначена нерентабельність утримання великої рогатої худоби приватними господарствами населення, що вимагає реалізації державної підтримки.

Висновки. Запропоновано заходи підтримки державою функціонування м'ясопереробної галузі: збільшення мита на імпорт м'ясної продукції та введення квот, державна підтримка у сфері організації об'єднання підприємств у формі кооперативів. Підприємствам доцільно розширювати власну сировинну базу, освоювати нові ринки збуту та впроваджувати сучасні енергозберігаючі технології та технології комплексної переробки сировини.

Ключові слова: антикризове управління, м'ясопереробна, виробники, переробники, сировина, імпорт. Експорт, велика рогата худоба, державна підтримка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Агропродовольча сфера України постійно стикається з різного ступеня проявами кризи. Складна ситуація на сьогодні в сфері м'ясопереробної промисловості. Для ринку продукції м'ясопереробної промисловості України характерним є високий рівень конкуренції. У 2018 році майже третину продукції було вироблено на великих підприємствах з добовими обсягами виробництва м'яса й м'ясної продукції у межах 20-50 тонн. З такими обсягами виробництва в Україні працює близько 20 підприємств. Половина із загального обсягу продукції виробляється малими підприємствами.

Малий бізнес за своєю природою, порівняно з крупним, є більш гнучким, але й більш ризиковим, тому в умовах нестабільної соціально-економічної ситуації набуває актуальності проблема теоретичного і практичного

обґрунтування застосування системи антикризового управління, що ґрунтується на результатах комплексного і взаємопов'язаного аналізу зовнішнього і внутрішнього середовища підприємств та розробці заходів, які дозволять запобігти прояву кризових явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями антикризового управління на макро- та мікрорівнях присвячено багато наукових робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як: Василенко В. О., Внукова Н. М., Іванюта С. М., Скібіцький О. М., Лігоненко Л. О., Клебанова Т. С., Терещенко О. О. [1-7] та інші. Але великого значення набуває важливість застосування інструментів антикризового управління в практичній діяльності окремих сфер народного господарства.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідження стану та розвитку

в сфері м'ясопереробної промисловості України за період 1990-2018 рр. та визначення можливих тенденцій при умові застосування превентивних антикризових заходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємства-виробники можуть ефективно працювати, лише забезпечивши свою конкурентоспроможність за рахунок впровадження у виробництво техніко-технологічних інновацій та нових видів продукції. Це підприємства-лідери з розвинутою системою збуту й логістики, багато з яких мають свої власні сировинні ресурси. Більше половини з даних підприємств, в сфері м'ясопереробної промисловості, відносяться до сектору птахівництва. У цілому, на сьогодні перша п'ятірка рейтингу складається винятково з підприємств, що займаються переробкою м'яса птиці.

Структурні регіональні зміни, які відбувалися у тваринництві України, мали безпосередньо прямий вплив на розміщення м'ясопереробних потужностей [8]. Якщо не брати до уваги виробництво м'яса птиці, де виробничий цикл від вирощування до переробки практично завжди відбувається на території одного підприємства, то для інших підприємств м'ясопереробної галузі зміни у сировинному забезпеченні мають критичне значення.

Проаналізувавши сучасний стан м'ясопереробної промисловості України можна зробити висновок, що вона не орієнтується на національного товаровиробника продукції тваринництва. Відносини між виробниками і переробниками м'ясної сировини характеризуються розбалансованістю взаємовідносин як у забезпеченні сировини так і формуванні взаємовигідної ціни. У даний час м'ясопродуктовий підкомплекс України не в змозі забезпечити м'ясопереробні підприємства власною сировиною у достатній кількості. Саме тому вітчизняний ринок усе ще насичується імпортом м'ясом та м'ясною продукцією, яка не завжди відповідає вимогам якості та безпеки. Збільшення цін на м'ясо та м'ясну продукцію спричинене, перш за все, відокремленістю між підприємствами з вирощування худоби та птиці і переробними підприємствами. У цих умовах саме м'ясопереробна галузь повинна виконувати не лише економічну, а й соціальну функцію із забезпечення населення достатньою кількістю якісної продукції різної цінової категорії.

Харчова промисловість є однією із найважливіших галузей економіки України, у ній формується основна частина продовольчих ресурсів. Від усебічного розвитку

м'ясопереробної галузі в значній мірі залежить як продовольча безпека, так і конкурентоспроможність економіки в цілому.

Відносини в ринкових умовах зумовили істотні зміни на підприємствах харчової промисловості, і на м'ясопереробних також; але поряд з позитивними змінами ринкові реформи принесли і негативні наслідки, наприклад – скорочення обсягів виробництва та падіння якості продукції, низька інноваційна активність підприємств тощо.

На становище у галузі вкрай негативно вплинув монополізм переробних підприємств, які, прагнучи до більш стійкого фінансово-економічного стану, заготовляли сировину за низькими цінами. Втративши стимули та матеріальну зацікавленість у виробництві, сільськогосподарські товаровиробники різко скоротили його обсяги. Це призвело до скорочення пропозиції сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, виникла загроза продовольчої безпеки країни. За цих обставин особливого значення набувають організаційно-економічні аспекти забезпечення взаємовигідної участі в інтегрованому процесі сільськогосподарських товаровиробників сировини та переробних підприємств.

Неефективне функціонування ринку м'яса стало особливо помітним в умовах зростання в останні роки реальних доходів населення, яке зумовило зростання попиту на м'ясопродукти. Зростання цін зумовлене відставанням обсягів пропозиції від зростаючого попиту, високою собівартістю продукції внаслідок застосування недосконалих технологій її виробництва, недоліками в організації системи просування цієї продукції до кінцевого споживача. Існуючий ринковий механізм не забезпечує повної відповідності якості м'ясопродуктів передбаченим стандартам.

Сегмент м'ясної переробки займає достатньо велику нішу у харчовій промисловості України, у середньому за останні п'ять років частка м'ясопереробної галузі у структурі харчової промисловості складала 16 %. За підсумками 2018 року з низки об'єктивних причин, частка галузі знизилася до 13,5 % [9].

М'ясна промисловість знаходиться в складній ситуації: за перше десятиліття незалежності галузь, на яку у 1990 р. припадало більше 20 % виробництва усієї харчової промисловості України, до 2000 року скоротилася у 5 разів. І це притому, що у цілому харчова промисловість зазнала лише дворазового падіння. На початку нового тисячоліття процеси відновлення та розвитку м'ясопереробної промисловості значно активізувалися. За

перші шість років, щорічно демонструючи значний приріст показників роботи, м'ясопереробні підприємства збільшили обсяги виробництва більш ніж у два рази. У цілому, це зростання було обумовлено, в першу чергу, галопуючими темпами розвитку птахівництва. Ця тенденція прослідковується і останні роки. Невідповідність інтенсивності розвитку сировинної і переробної галузей зробило цілком реальною проблему сировинного

дефіциту. Починаючи з 2000 р., імпорт м'яса за шість років збільшився у майже 15 разів – до рекордних 550 тис. тон у 2009 р. За той же період обсяги експорту скоротились у 6,5 раз – до 28 тис. тон. І лише починаючи з 2010 року спостерігається тенденція зростання експорту м'яса і м'ясних продуктів з поступовим зниженням імпоротної сировини, що обумовлено внутрішнім зростанням виробництва м'яса (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Структура м'яса та м'ясних продуктів в Україні у 2000-2018 роках

Показники	Роки:									
	2000	2006	2009	2010	2011	2012	2015	2016	2017	2018
Виробництво	1663	1597	1906	1917	2059	2144	2322,6	2323,6	2318,2	2354,9
Імпорт	38	325	550	439	378	244	70,1	91,7	130,9	171,1
Експорт	163	82	28	40	48	79	231,5	290,8	333,6	388,3
Фонд споживання	1611	1844	2340	2290	2384	2339	1876,3	1890,7	1918,5	1893,3
у розрахунку на 1 особу, кг	33,8	39,1	50,6	49,7	52	51,2	54,2	54,5	54,6	55,7

Поряд з цим ситуація залишається достатньо складною для м'ясної галузі. Нині виробнича структура м'ясопереробної галузі нараховує більше 3 тисяч підприємств, на яких зайнято більш 60 тисяч осіб. Форма власності підприємств-переважно приватна. Починаючи з 2000 року до 2018 року прослідковується чітка тенденція збільшення обсягів виробництва м'яса та м'ясопродуктів, що до 2010 року супроводжувалось ростом кількості дрібних виробників м'яса й м'ясопродуктів, а з 2010 рік навпаки відбувалося зниження кількості дрібних виробників м'яса. Якщо на початку 2000-х років частка таких підприємств у загальному виробництві продукції становила більше 30 %, то к 2010-х роках вона зменшилась майже до 20 %, а за останні кілька

років знов відбувається збільшення. Відновлення й динамічний розвиток м'ясної промисловості у останні роки створювали жорсткі конкурентні умови роботи, до яких багато дрібних підприємств виявилися не пристосованими.

Дані табл. 1 свідчать про значне збільшення експорту продукції за останні роки, що, в свою чергу, свідчить про добру ефективність використання виробничих потужностей вітчизняними підприємствами м'ясопереробної галузі.

В загальному обсязі експорту велику частку займає м'ясо птиці, що також підтверджують дані табл. 2, де видно позитивну динаміку збільшення чисельності поголів'я птиці.

Таблиця 2

Динаміка поголів'я худоби в Україні

Показник	Роки:							
	1990	1995	2000	2005	2010	2012	2015	2018
Чисельність поголів'я ВРХ, тис. голів,	24623	17557	9424	6919	4827	4494	3884	3531
у т. ч. корів	8378	7531	4958,3	3928	2736	2677	2263	2018
Чисельність поголів'я свиней, тис. голів	19427	13 144	7625	7253	7577	7960	7351	6110
Чисельність поголів'я птиці, тис. голів	246104	149878	123697	152826	191150	203824	213336	204831

І хоча відбулось значне зниження імпортованої продукції, але її присутність говорить про те, що питання недостатнього рівня розвитку національної сировинної бази залишається проблемою при формуванні конкурентоспроможності переробних підприємств та забезпеченні населення України м'ясопродуктами.

Незважаючи на унікальність і незамінність м'ясопродуктів, надзвичайну важливість галузі тваринництва для української економіки та здоров'я населення, фактичний

її стан протягом останніх 20 років не відповідає потенційним можливостям і вимогам. В табл. 2 показана динаміка поголів'я худоби в Україні за період 1990-2018 рр.

Проведені дослідження показують, що за період 1990-2018 рр. поголів'я ВРХ загалом скоротилося у 7 разів, корів – в 4 рази, свиней – у 3,2 рази, а поголів'я птиці з в період 1990-2000 рр. зберігало загальну тенденцію до скорочення, а в період з 2005 року – збільшення і з 2005 по 2018 рік загалом обсяг зріс на 25 %. Дані табл. 2 говорять, що тільки виробництво

птиці має стабільну тенденцію до збільшення, і хоча поголів'я птиці ще продовжує залишатися на 17 % менше за поголів'я 1990 року, проте виробництво м'яса птиці на сьогодні займає значне місце в експорті продукції [10].

Дані із зовнішньої торгівлі м'ясною продукцією в глобальній продовольчій системі говорять про наступне: в експортних поставках 1-ше місце у світі займає курятина, 2-ге — яловичина, а 3-тє — свинина. Обсяги світового експорту яловичини та свинини впродовж 2015–2018 рр. змінилися не значно, а обсяги експорту курятини підвищилися майже на 4 %. На це зростання вплив мала й Україна, бо в загальних обсягах експорту поставки України складають 2,5 % і є вірогідність збільшення цього показника в майбутньому.

Дані таблиці також наявно демонструють структуру розподілу поголів'я між основними видами. І хоча кількість корів в 1990 році складала 43 % від кількості свиней, в 2000

році – 65 %, а в 2010 році вже 36 % і в 2018 році – 33 %.

Як видно, з кожним роком кількість ВРХ значно знижується і це демонструє така худоба, як корови, які є постачальниками для людини не тільки м'яса, але й сировини (молока) для молочної продукції. Збільшення кількості поголів'я ВРХ (корів) має стратегічне значення для розвитку агропродовольчої сфери. Змінилася також структура розподілу поголів'я між сільськогосподарськими підприємствами та господарствами населення. Це співвідношення по ВРХ складало: 85 % та 14,4% у 1990 році, 53% та 47 % у 2000 році, 34 % та 66 % – у 2010 та 2015 роках, 33 % та 67 % у 2018 році. Як видно, за останні 18 років співвідношення є стабільним. Якщо звернути увагу на співвідношення корів до загальної кількості ВРХ (дані табл. 3), то бачимо таке: в 1990 р. -74 % до 26 % , а у 2000 році – 22 % до 78 % відповідно, 37 до 63 % – у 2010 році, 67 до 23 % – у 2015-2018 роках.

Таблиця 3

Розподіл поголів'я між різними категоріями господарств

Показник	Роки:					
	1990	2000	2010	2015	2017	2018
Чисельність поголів'я ВРХ, тис. голів						
господарства усіх категорій.	24623,4	9423,7	4494,4	3884	3682,3	3530,8
у підприємствах,	21083,3	5037,3	1526,4	1310,2	1213,9	1166,6
у фермерських господарствах	102,5	109,5	95,3	103,7	105,7	106,5
у населення	3540,1	4386,4	2968	2573,8	2468,4	2364,2
Чисельність поголів'я корів, тис. голів						
господарства усіх категорій.	8378,2	4958,3	2631,2	2262,7	2108,9	2017,8
у підприємствах,	6191,6	1851	589,1	529,2	484,6	466,6
у фермерських господарствах	35,8	38,2	37,4	41,1	39,9	39,2
у населення	2186,6	3107,3	2042,1	1733,5	1624,3	1551,2
Чисельність поголів'я свиней, тис. голів						
господарства усіх категорій.	19426,9	7652,3	7960,4	7350,7	6669,1	6109,9
у підприємствах,	14071,2	2414,4	3625,2	3732,8	3565,9	3303,6
у фермерських господарствах	54,0	150,2	294,8	249,9	273	238,9
у населення	5355,7	5237,9	4335,2	3617,9	3103,2	2806,3
Чисельність поголів'я птиці, тис. голів						
господарства усіх категорій.	246104,2	123722	203839,8	213335,7	201668	204830,9
у підприємствах,	132966,6	25352,9	110561,3	122077,8	109822,5	112512,3
у фермерських господарствах	115,9	1083,8	2878,3	2813,7	2113,9	3177,5
у населення	113137,6	98369,1	93278,5	91257,9	91845,5	92318,6

Аналіз показав, що починаючи з 2010 року є чітка тенденція збільшення частки ВРХ у населення та зменшення кількості поголів'я на підприємствах. Але кількість корів у співвідношенні до загальної кількості хоча і стабільна, але показник на низькому рівні – 23 %. Частка корів на підприємствах в 1990 році сягала 74 %, а за 28 років знизилась більше ніж в 3 рази. Все це дає підстави вважати, що дані тенденції кризово позначаються на цій сфері агропромисловості і потребують антикризових заходів. Зменшення поголів'я тварин в Україні негативно позначається на

темпах обсягів виробництва м'яса, такої як яловичина.

У зв'язку із цим знизилася питома вага України у світовому виробництві яловичини до 0,6 % у 2018 році, хоча у 1990 р. вона досягала 3,7 % , у світовому виробництві свинини також – до 0,6 % (а в 1990 р. – 8,6%), у світовому виробництві м'яса усіх видів – до 0,74 %. В Україні обсяг виробництва м'яса з розрахунку на душу населення в 2018 році становить 55,7 кг/рік (1990 р. – 83,4 кг/рік) [10].

За результатами 2018 року виробництво м'яса збільшилося до 52 тис. тон в порівнянні

з 2017 роком і становило 2,2 млн тон. У цьому році відбулося збільшення виробництва м'яса здебільшого сільськогосподарськими підприємствами, в той час як господарства населення майже не змінили обсяги виробництва.

Всі дані наведені вище свідчать про те, що господарства населення потребують підтримки держави, відгодовувати та утримувати ВРХ (корів) стає досить не вигідним (не рентабельним) для приватних господарів. Використання певних заходів дасть змогу державі регулювати кількість поголів'я худоби, так як вона не має значного впливу на господарства населення і все це ускладнює забезпечення ритмічної поставки сировини на м'ясопереробні підприємства [10].

Одним із інструментів, який було розроблено Мінагрополітики та прийнято до реалізації Постановою КМУ №107 «Про затвердження порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва» від 07.02.2018 році, стала виплата дотацій на утримання корів. Яка надаватиметься двічі на рік, на безповоротній основі суб'єктам господарювання (юридичним особам, юридичним особам – підприємцям та фізичним особам) за кожну наявну на 1 січня та 1 липня поточного року корову в розмірі 1500 гривень на одну голову, двома рівними частинами по 750 грн. за півріччя. Це передбачено порядком розподілу 6,3 млрд. грн. для агросектору, який уряд оприлюднив [11].

Цією Постановою також передбачається:

часткова компенсація вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, в частині витрат, профінансованих за рахунок банківських кредитів;

спеціальна бюджетна дотація за утримання корів молочного, молочно-м'ясного та м'ясного напрямку продуктивності;

спеціальна бюджетна дотація за вирощування молодняка великої рогатої худоби, який народився в господарствах фізичних осіб;

часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин, а саме: телиць, нетелей, корів молочного, молочно-м'ясного і м'ясного напрямку продуктивності, свинок та кнурців, вівцематок, баранів, ярок та сперми бугаїв і ембріонів великої рогатої худоби, які мають племінну (генетичну) цінність;

часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств з переробки сільськогосподарської продукції [11].

Є сподівання, що ці заходи допоможуть уникнути заглиблення кризи та збільшити поголів'я ВРХ в майбутньому, та призведуть до збільшення кількості корів, які знаходяться в господарствах не тільки крупних підприємств, але й у населення.

Висновки. У такій ситуації, яка склалася на сьогодні в сфері м'ясопереробної промисловості важливою є підтримка держави, яка не завжди здійснює дієві заходи у даній сфері. Крім зазначених вище заходів, слід підвищити мито на імпорт м'ясної продукції та встановлення квот на ввезення м'яса дало б змогу підприємствам ефективніше працювати. Також необхідна державна підтримка у сфері організації об'єднань підприємств м'ясопереробної промисловості з сільським господарством у формі кооперативів, товариств тощо, розширення засіяних площ кормових культур, що збільшить поголів'я худоби та птахівництва.

Для підвищення ефективності виробництва у м'ясопереробній галузі передусім необхідно створювати чи розширювати власну сировинну базу, яка зробить продукцію більш якісною і дешевою. Завоювання нових ринків збуту можливо за допомогою створення власних торгових мереж. Сучасні енергозберігаючі технології та технології комплексної переробки сировини допоможуть зменшити собівартість продукції і збільшити обсяги виробництва, а значить – і прибуток. Національні м'ясопереробні підприємства та виробники м'яса повинні налагоджувати взаємовигідні зв'язки.

Література.

1. *Василенко В. О.* Антикризове управління підприємством : Навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2003. 504 с. URL: <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=39677>
2. *Внукова Н. М., Смоляк В. А.* Економічна оцінка ризику діяльності підприємств : монографія. Харків : ВБ «ІНЖЕК», 2006. 184 с.
3. *Іванюта С. М.* Антикризове управління : Навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 288 с.
4. *Клебанова Т. С., Бондар О. М.* Банкрутство і санація підприємств: теорія і практика кризового управління. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. 272 с.

5. Лигоненко Л. О. Антикризове управління підприємством. Київ : КНТЕУ, 2005. 824 с.
6. Скібіцький О. М. Антикризоровий менеджмент : Навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2009. 568 с. URL: <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=185397>
7. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 268 с.
8. Публікації документів Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.org/>
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики. URL: <http://www.dstu.gov.ua/>
11. Постанова КМУ №107 «Про затвердження порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва» від 07.02.2018 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-vik>

References.

1. Vasy`lenko, V. O. (2003). *Anty`kry`zove upravlinnya pidpry`yemstvom*. [Anti-crisis management of the enterprise]. CzUL. Kiev. Ukraine. Available at: <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=39677>
 2. Vnukova, N. M. and Smolyak, V. A. (2006). *Ekonomichna ocinka ry`zy`ku diyal`nosti pidpry`yemstv*. [Economic estimation of enterprise activity risk]. VB «INZhEK». Kharkiv. Ukraine.
 3. Ivanyuta, S. M. (2007). *Anty`kry`zove upravlinnya*. [Anti-Crisis Management]. Centr navchal`noyi literatury. Kiev. Ukraine.
 4. Klebanova, T. S. and Bondar, O. M. (2007). *Bankrutstvo i sanaciya pidpry`yemstv: teoriya i prakty`ka kry`zovogo upravlinnya*. [Bankruptcy and rehabilitation of enterprises: theory and practice of crisis management]. VD "INZhEK". Kharkiv. Ukraine.
 5. Ligonenko, L. O. (2005). *Anty`kry`zove upravlinnya pidpry`yemstvom*. [Anti-crisis management of the enterprise]. KNTEU. Kiev. Ukraine.
 6. Skibicz`ky`j, O. M. (2009). *Anty`kry`zovy`j menedzhment*. [Anti-crisis management]. CzUL. Kiev. Ukraine. Available at: <http://lib.sumdu.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=185397>
 7. Tereshhenko, O. O. (2006). *Anty`kry`zove finansove upravlinnya na pidpry`yemstvi*. [Anti-crisis financial management at the enterprise]. KNEU. Kiev. Ukraine.
 8. Publications of documents of the State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.org/>
 9. Official site of the State Statistics Committee of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
 10. Official site of the State Committee of Ukraine for Technical Regulation and Consumer Policy. Available at: <http://www.dstu.gov.ua/>
 11. Postanova KМУ #107 «Pro zatverdzhennya poryadku vy`kory`stannya koshtiv, peredbacheny`x u derzhavnomu byudzheti dlya pidtry`mky` galuzi tvary`nny`cztva». [CMU Resolution No. 107 "On Approval of the Procedure of Using the Funds Provided in the State Budget to Support the Livestock Industry"]. Dated 07.02.2018 r. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-vik>
-

Abstract.

Ugrimova I. V., Starynets O. H. *Crisis management of agribusiness companies (the case of meat processing companies)*.

Introduction. The article deals with the state of agro-industry in the meat processing industry. As a study result of the meat processing enterprises activity, a problem was identified and the question of the imbalance of relations between producers and processors of meat raw materials was raised. Significant impact on the unsatisfactory structure of the meat market has insufficient number of breeding cattle (cows). The need for anti-crisis measures has forced public authorities to develop a plan that is insufficient to completely eliminate the problem and encourage private farms to produce more cattle.

The purpose of this article is to investigate the state and development of the meat processing industry of Ukraine for the period 1990-2018 and to identify possible trends under the condition of the preventive anti-crisis measures application.

The research methodology. Methods of statistical generalization, comparison, analysis of structure and dynamics have been used.

Results. An analysis of the structure of the meat production market in Ukraine is provided. The dependence of Ukraine's meat processing industry on imported raw materials has been determined. The reasons of raw material shortage for the meat processing industry of Ukraine are considered. Meat trends in the country have been analyzed. The key problems of the meat market are identified. The dynamics of export and import of meat and meat products are examined. The structure of livestock dynamics in Ukraine from 1990 to 2018 is given. The dynamics of the number of livestock by type of farm is analyzed. The unprofitable maintenance of cattle by private farms has been determined, which requires realization of state support.

Conclusions. Measures to support the state of the meat processing industry are proposed: increase of duties on meat products import and introduction of quotas, state support in the field of organization of business associations in the form of cooperatives. It is advisable for enterprises to expand their raw materials base, to explore new markets and to introduce modern energy-saving technologies and technologies of integrated processing of raw materials.

Keywords: crisis management, meat processing, manufacturers, processors, raw materials, imports. Exports, cattle, government support.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2019 р.

Бібліографічний опис статті:

Угрімова І.В., Старинець О.Г. Антикризисне управління підприємствами агропродовольчої сфери на прикладі м'ясопереробних підприємств. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2019. № 2. С. 31-37.

Ugrimova I. V., Starynets O. H. Crisis management of agribusiness companies (the case of meat processing companies). Actual problems of innovative economy. 2019. No. 2, pp. 31-37.

УДК 330.15:631.115

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2019-2-6>

КРЮКОВА І.О., доктор економічних наук, доцент
Одеський державний аграрний університет (м. Одеса, Україна)

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Крюкова І. О. Ресурсний потенціал аграрної економіки України та результативність його використання.

Вступ. У статті розглянуто зміст категорії «ресурсний потенціал» та його склад стосовно аграрної сфери виробництва. Виявлено, що основними складовими ресурсного потенціалу аграрної економіки за різних методичних підходів є: земельні ресурси, трудові ресурси, матеріально-технічні ресурси, фінансові та інформаційні ресурси. Доведено, що аграрна економіка України має потужний ресурсний потенціал.

Результати. Досліджено місце України у світовому рейтингу агробізнесу. З'ясовано, що за показником доданої вартості в розрахунку на одного найманого працівника аграрної сфери Україна займає 67 місце у світі. Проаналізовано основні складові бізнес-середовища національної аграрної економіки з позицій міжнародних оцінок. Серед найбільш проблемних складових сучасного бізнес-середовища національної аграрної економіки було визначено: насінництво, транспорт, добрива та інформаційно-комунікаційні технології.

Проведено аналіз кількісного та вартісного складу ресурсного потенціалу аграрної економіки. Як показали дослідження, найбільш проблемними тенденціями формування і використання сучасного ресурсного потенціалу характеризуються трудові ресурси та основний капітал.

Виявлено ключові проблеми формування, використання та вартісної оцінки ресурсного потенціалу аграрної економіки. Серед основних проблем справедливої оцінки ресурсного потенціалу аграрної економіки України виявлено відсутність ринкової вартості сільськогосподарських угідь та ринку землі сільгосппризначення.

Розглянуто сучасні тенденції рівня результативності використання ресурсного потенціалу аграрної сфери виробництва в контексті основних показників ефективності розвитку національної економіки в цілому. З'ясовано, що рівень ефективності аграрної економіки за останні декілька років виявився значно вищим в порівнянні з рівнем результативності інших галузей та видів економічної діяльності в Україні.

Ключові слова: ресурсний потенціал, виробничі ресурси, аграрна економіка, аграрна сфера, результативність, ефективність, національна економіка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аграрна сфера України, традиційно, є базовим галузевим сектором національної економіки. Сільське господарство визнано пріоритетною галуззю національного господарства, яка в сучасних умовах визначає не тільки рівень продовольчої безпеки країни, але й стратегічний вектор її подальшого розвитку у контексті активізації євро-інтеграційних трансформацій. За останні роки спостерігається чітка тенденція збільшення питомої ваги продукції аграрного сектору у

структурі експорту: в 2015р. її частка становила 19,8%, в 2018р. – 25,6% [1].

Підвищення рівня конкурентоспроможності національної аграрної економіки, вирішення соціально-економічних питань розвитку українського села і сільських територій, закріплення на європейському аграрному ринку сьогодні неможливе без активізації використання ресурсного потенціалу аграрного виробництва, підвищення результативності сільськогосподарської діяльності.